

Нестеренко Ольга Борисівна

кандидат фізико-математичних наук,

доцент кафедри вищої математики

Київський національний університет технологій та дизайну

Нестеренко Ольга Борисовна

кандидат физико-математических наук,

доцент кафедры высшей математики

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Nesterenko Olha

Candidate of Physical and Mathematical Sciences

Associate Professor of the Chair of Mathematics

Kyiv National University of Technologies and Design

DOI: 10.25313/2520-2057-2019-16-5411

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ACTUAL ISSUES OF PERSONALLY-ORIENTED EDUCATION

Анотація. У роботі визначено роль і значення особистісно-орієнтованої освіти студентів під час навчання у ЗВО. Проаналізовано використання активних методів навчання. Вказано умови для підвищення пізнавальної активності, рівня мотивації до навчання, індивідуалізації навчання студентів та створення психологічного комфорту для викладача і студента.

Ключові слова: активні технології навчання, мотивація, психологічний комфорт.

Аннотация. В работе определены роль и значение лично-ориентированного образования студентов во время обучения в вузе. Проанализировано использование активных методов обучения. Указаны условия для повышения познавательной активности, уровня мотивации к обучению, индивидуализации обучения студентов и создание психологического комфорта для преподавателя и студента.

Ключевые слова: активные технологии обучения, мотивация, психологический комфорт.

Summary. The role and importance of the personally-oriented education in university are determined in the work. The use of active teaching methods is analyzed. The conditions for increasing cognitive activity, level of motivation for learning, individualization of student learning and creation of psychological comfort for the teacher and student are indicated.

Key words: active learning technologies, motivation, psychological comfort.

Актуальність концепції особистісно-орієнтованої освіти не викликає сумнівів. Потреба сучасного суспільства в активних, самостійних фахівцях визначає пріоритет особистісно-орієнтованої освіти серед інших освітніх концепцій. Не буває однакових студентів, що мають однакові здібності, володіють однаковим набором умінь, мислення та інші. Хтось розуміє викладений матеріал одразу, комусь треба

повторити, а є і такі, яким необхідно роз'яснювати (і не один раз). Таким чином, успішність засвоєння навчального матеріалу, темп оволодіння ним, залежить не тільки від діяльності викладача, а і від пізнавальних можливостей і здібностей студентів, обумовлених багатьма чинниками, в тому числі особливостями сприйняття інформації, пам'яті, розумової діяльності і фізичним розвитком.

Розвиток інтелектуальних здібностей студента при особистісно-орієнтованому навчанні — це надання студенту (особистості) можливості активної пізнавальної діяльності через посилену самостійну роботу і надання творчої свободи.

Питання, що стоїть перед кожним небайдужим викладачем математики (наприклад) — як побудувати лекцію або практичне заняття, щоб зацікавити студентів, пробудити у них бажання займатися математикою. Як побудувати процес навчання, щоб студенти зрозуміли, що задача може бути цікавою, захоплюючою, і що базові навички, які вони розвивають на заняттях з математики, такі як ризик, логічне мислення і вирішення проблем, будуть тривати все життя і допоможуть їм вирішувати і реальні проблеми, пов'язані з роботою.

Правильно створена особистісна ситуація впливає на формування позитивного ставлення студентів до вивчення математики, на усвідомлення студентом особистісної значущості цієї дисципліни, що в свою чергу позитивно впливає на формування пізнавального інтересу до навчання.

Особистісно-орієнтована освіта передбачає:

1. Підвищення пізнавального інтересу, пізнавальної активності.

Математика об'єктивно є однією з найбільш складних дисциплін, яка вимагає більш інтенсивної розумової роботи, більш високого рівня узагальнень. Викладач має так організувати навчально-виховний процес, щоб кожен студент був оптимально зайнятий навчальною діяльністю на лекційних і практичних заняттях, а також, при самостійній домашній підготовці до них, з урахуванням його математичних здібностей та інтелектуального розвитку. Щоб в кінцевому підсумку дати повноцінну базову математичну підготовку.

За допомогою активних технологій навчання, що сприяють розвитку критичного мислення, самостійності, відповідальності, розумінню інших людей та співпраці можна підготувати фахівця, що буде конкурентоспроможним на сучасному ринку праці завдяки своїй соціальній та професійній компетентності.

При інтерактивному навчанні здійснюється взаємодія між студентом і викладачем, між самими студентами. Викладач виступає як помічник, консультант.

Перевагами застосування інтерактивного навчання на лекційних та практичних заняттях є:

- встановлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;
- отримання студентами можливості бути більш незалежними і впевненими в собі;
- заохочення викладачем студентів до співпраці;
- отримання студентами можливості подолати проблему мовного бар'єру;
- нівелювання авторитарної позиції викладача;
- залучення до роботи кожного студента;

- допомога із відсталими студентами;
- постійне й активне використання раніше набутого досвіду [1, с. 45].

Активізація самостійної роботи студентів має передбачати використання таких методів, які були б спрямованими не на механічне запам'ятовування і відтворення готових знань, а на усвідомлене оволодіння знаннями і вміннями в процесі активної пізнавальної діяльності. Баланс між навчанням напам'ять і більш творчою математичною діяльністю буде сприяти розвитку у студентів основних математичних компетенцій.

Самостійна робота повинна носити систематичний, а не епізодичний характер. Процес навчання має організовуватися так, щоб самостійна діяльність студента реалізувалася на всіх етапах: під час аудиторних занять (потоківих та групових), у позааудиторний час, коли студент веде науково-дослідницьку роботу, виконує домашні завдання, працює над контрольними та курсовими роботами, працює з підручником тощо [2].

Активні методи навчання:

- розвивають здатність ставити проблему і організовувати свою роботу по її вирішенню;
- розвивають мислення студента;
- індивідуалізують роботу студентів, допомагаючи зрозуміти необхідність самостійної роботи, а також, цінувати колективну роботу;
- привчають студентів до обробки інформації і приймати рішення в умовах невизначеності або на основі неповної інформації;
- вчать шукати і розпізнавати причинно-наслідкові зв'язки;
- вчать ясно і переконливо викладати свої думки і відстоювати свою точку зору;
- вчать умінню дискутувати і спілкуватися з людьми з іншими точками зору;
- допомагають визначити рівень накопичених знань, скорочують шлях від отримання теоретичних знань до їх практичного застосування;
- розвивають особистісні якості студента;
- розвивають творчі здібності студентів на основі розширення їх самостійної пізнавальної діяльності.

2. Індивідуальна робота зі студентами.

При традиційному підході до навчання, основним завданням є створення умов, за яких забезпечується викладання дисципліни, доступної для оволодіння всіма студентами. Індивідуальні відмінності студентів розглядаються як перешкода для швидкого і легкого досягнення основної мети — навчити усіх за заданою програмою. Наявність в групі або на потоці різних за рівнем підготовки студентів орієнтує викладача на «середнього» студента, по відношенню до якого він визначає свою роботу стосовно більш «слабкого» і більш «сильного» студента.

В особистісно-орієнтованій системі освіти принцип індивідуалізації є основним моментом побудови

освітнього середовища. При особистісному підході існування індивідуальних відмінностей серед студентів є необхідною умовою досягнення поставленої мети — забезпечити розвиток кожного студента як неповторної особистості.

Індивідуалізацію навчання розуміють у контексті таких визначень:

- організація навчального процесу, за якої вибір способів, темпу навчання здійснюється з урахуванням рівня розвитку здібностей студентів до навчання;
- система виховних і дидактичних заходів, що відповідають цілі діяльності і пізнавальним можливостям студентів;
- зміна методів навчання, коригування мети навчання, критеріїв визначення рівня успішності;
- удосконалення самостійної роботи студентів відповідно до індивідуальних здібностей тощо [3, с. 12].

При організації самостійної роботи студентів на основі індивідуального підходу, діяльність викладача полягає у:

- створенні позитивного емоційного фону занять;
- наданні консультативної допомоги;
- оптимальному поєднанні групової та індивідуальної форм роботи;
- розробці системи завдань із дисципліни різних рівнів складності;
- індивідуалізації навчальних завдань;
- регулюванні частоти і глибини контролю за виконанням самостійної роботи [2].

В основі роботи зі «слабким» студентом також лежить диференційований, індивідуальний підхід. Важливе значення має правильна організація педагогічної взаємодії між викладачем і «слабким» студентом. Не зайвим буде проведення виховних заходів, які спрямовані на підвищення мотивації студента до навчання, якщо саме її відсутність спричинила проблеми в успішності.

Суть майстерності викладача полягає у визначенні характеру необхідної допомоги в кожній конкретній ситуації, в орієнтації навчального процесу на досягнення обов'язкових результатів навчання, здатності зробити навчання успішним для кожного студента, дозволивши кожному студенту проявити ініціативу і самостійність у визначенні методів роботи.

3. Підвищення рівня мотивації до навчання.

Мотивація до навчання є важливим елементом, необхідним для якісної освіти студентів. Коли студенти мотивовані, вони починають з цікавістю працювати над завданнями, задають питання. Мотивація впливає на те, як студенти ставляться до навчання в цілому, до викладачів, як багато часу і зусиль вони витрачають на дослідження або домашнє завдання, яку підтримку вони шукають, стикаючись з проблемою і багато інших аспектів навчання. Якщо студенти не мотивовані, важко та і неможливо поліпшити свої академічні досягнення,

незалежно від того, наскільки хороший викладач, навчальний план або університет. Крім того, невмотивовані студенти можуть відсторонити від навчання інших студентів.

Механізмом навчальної мотивації є вдале формулювання викладачем цілей і завдань навчальної діяльності в умовах професійної спрямованості, які мають прийняти студенти і спрямувати свою діяльність на їх досягнення. В цій роботі важливе значення має правильна організація педагогічної взаємодії між викладачами і студентами [4, с. 417].

4. Створення психологічного комфорту для викладача і студента.

Не секрет, що будь-який студент почуває себе комфортно на заняттях, якщо

- 1) відносини студент-викладач побудовані на взаємодові;
- 2) він психологічно готовий до лекційного або практичного заняття;
- 3) його об'єктивно оцінює педагог;
- 4) його позитивно сприймає студентський колектив, і він сам по-дружньому відноситься до інших.

Отже, викладачу необхідно бути доброзичливим, щоб студент міг звернутися до нього за допомогою і не боятися ставити хвилюючі його питання, зіткнувшись з труднощами у вирішенні того чи іншого завдання.

Викладач має проводити лекційні та практичні заняття з використанням інтерактивних методів, що дозволяють студентам проявляти свою активність на заняттях, не боятися відповідати, стимулювати виникнення ще більшої зацікавленості в даній спеціальності. Пропонувати такі завдання, які дозволять студентам самим вибирати тип, вид та дії з навчальним матеріалом. Викладач має завжди виходити з того, що у студентів є внутрішня мотивація до навчання.

Також, викладач повинен бути послідовним у своїх діях, щоб студенти з легкістю сприймали знання і завжди знали, чого від них вимагатимуть. Викладач повинен розвивати в собі здатність відчувати емоційний настрій групи, приймати його, бути активним учасником групової взаємодії. Викладачу слід прагнути до об'єктивності і справедливості при оцінці виконаних студентами робіт, що дозволить формувати довіру студентів до професійних навичок педагога.

Таким чином, особистісно — орієнтоване навчання дозволяє, при наявності комфортних умов навчання, підвищити мотиваційну, пізнавальну і творчу активність студентів до навчання; розкрити ресурси і можливості студентів, створити умови для самостійного управління ходом навчання; індивідуалізувати навчальний процес; створити умови для систематичного контролю якості та динаміки засвоєння знань, з огляду на рівень здатності до навчання практично кожного студента.

Література

1. Форми, методи і організація навчального процесу в кредитно-модульній системі: навч.-метод. посібник / С. М. Гончаров, А. А. Білецький, О. М. Губницька, Т. А. Костюкова; за ред. С. М. Гончарова. Рівне: НУВГТТ, 2007. 184 с.
2. Нестеренко О. Б. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів / О. Б. Нестеренко // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 14. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2017-14-2994>
3. Теорія і методика викладання в вищій школі. Конспект лекцій з навчальної дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 — «Галузеве машинобудування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. О. Казак. Електронні текстові данні (1 файл: 1,37 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с.
4. Лісовська В. П., Нестеренко О. Б., Зінькевич О. П. Важливість мотивації при вивченні та викладанні математики / В. П. Лісовська, О. Б. Нестеренко, О. П. Зінькевич // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. К.: КНЕУ, 2014. № 32. С. 413–420.